

Jaarplan 2021

Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie
Gewasbescherming 2030

Inhoud

Van start en verdere concretisering van acties **3**

1. Monitoring & Informatie	4
2. Kennis & innovatie	4
3. Toepassing	5
4. Randvoorwaarden en incentives	5
5. Korte termijn effectief maatregelen- en middelenpakket (22 acties lopen of starten in 2021)	6
6. Pakket van Maatregelen Emissiereductie Gewasbescherming Open Teelten	6
7. Overig	6

Bijlage 1: Overzichtstabel acties 2021 **7**

1. Monitoring & informatie	7
2. Kennis & Innovatie	9
3. Toepassing	11
4. Randvoorwaarden & Incentives	14
5. Effectief maatregelen- en middelenpakket korte termijn	18
6. Pakket van Maatregelen Emissiereductie Gewasbescherming Open Teelten	21
7. Overig	23

In september 2020 is het Uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 gepubliceerd door tien betrokken organisaties: Agrodis, Artemis, het Ctgb, Cumela, Fedecom, LTO Nederland, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Natuur en Milieu, Nefyto, Plantum, Unie van Waterschappen en Vewin. De land- en tuinbouw zit in een belangrijke transitie naar verduurzaming. Juist ook op het gebied van gewasbescherming. Het gezamenlijke uitvoeringsprogramma verbindt een visie voor de lange termijn met de uitdagingen van vandaag. Hierbij staat de agrarische ondernemer centraal.

In het Uitvoeringsprogramma wordt gewerkt langs drie hoofddoelen: (1) plant- en teelsystemen zijn weerbaar, (2) land- en tuinbouw en natuur zijn met elkaar verbonden en (3) nagenoeg geen emissie naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op producten. Om de doelen te bereiken zijn 159 acties opgesteld.

De acties zijn gericht op het ontwikkelen, vergroten en verspreiden van kennis en innovaties zodat agrarisch ondernemers nieuwe handelingsperspectieven krijgen die passen binnen de doelstellingen van de toekomstvisie. Daarnaast richten de acties zich op het creëren van de juiste randvoorwaarden en het wegnemen van knelpunten om de transitie mogelijk te maken met behoud van economisch perspectief, op zowel de lange als korte termijn.

Van start en verdere concretisering van acties

Na de publicatie van het Uitvoeringsprogramma en bijbehorende acties is in het najaar van 2020 direct gestart met de acties die juist op de korte termijn kunnen bijdragen aan het oplossen van knelpunten waar agrarische ondernemers op het moment (of in de nabije toekomst) mee worden geconfronteerd.

Tegelijkertijd is begonnen met het opstellen van het jaarplan 2021 dat bestaat uit een omvangrijk en ambitieus pakket met acties die in 2021 starten dan wel lopen. Mede doordat meerdere acties een langere doorlooptijd hebben, geeft dit jaarplan tevens een doorkijk naar 2022. Met het opstellen van het jaarplan 2021 is er gestart met een concretiseringslag van de eerste serie acties uit het uitvoeringsprogramma. De trekkers hebben hun desbetreffende actie(s) verder uitgewerkt en gekeken welke eventuele gewenste ondersteuning er nodig is: op wat voor termijn kan de actie worden gestart? En van welke andere (keten) partijen en overheidsorganisaties is input, ondersteuning en/of cofinanciering nodig voor het realiseren van de actie?

Het totaaloverzicht van de acties in het jaarplan 2021 is te vinden in de actietabel (zie bijlage 1). Met het oog op een efficiënte uitvoering is er voor het jaarplan 2021 gekozen voor een bundeling van vergelijkbare acties. Dit heeft uiteindelijk zeven categorieën opgeleverd, die elk op hun eigen manier bijdragen aan het behalen van de doelen. De aard van de activiteit staat hierbij centraal. De indeling is daardoor iets anders dan die van het Uitvoeringsprogramma, dat op inhoud is gestructureerd. Bij het opstellen van het jaarplan 2021 is er gekozen om met een divers pakket aan acties met verschillende doorlooptijden (enkel- en meerjarige acties) van start te gaan in 2021 zodat op verschillende terreinen de transitie naar weerbare teelsystemen in gang gezet kan worden. Hieronder worden de categorieën nader toegelicht waarbij enkele acties ter illustratie zijn bijgevoegd.

1. Monitoring & Informatie

De acties in de categorie monitoring & informatie richten zich op het creëren van overzicht en inzicht. Door middel van verschillende verkenningen en inventarisaties wordt bestaande kennis opgehaald en gebundeld waardoor kennishiaten zichtbaar worden. De uitkomsten kunnen dienen als basis voor verdere acties en maken tegelijkertijd inzichtelijk wat er op dit moment al mogelijk is. Daarnaast zijn er acties die informatie beter beschikbaar moeten maken voor specifieke doelgroepen, zoals boeren en tuinders. Ten slotte lopen er in 2021 enkele acties om tot betere indicatoren en tussendoelen te komen voor het meten en monitoren van de voortgang en trends.

Actie 102: “Er wordt een inventarisatie uitgevoerd van lopende onderzoekstrajecten op het gebied van plantgezondheid (o.a. topsectoren, NWO, POP, H2020). De reeds bestaande Kennis en Innovatieagenda voor Landbouw, Water en Voedsel aangevuld met de glastuinbouw dient hiervoor als basis.”

Uitvoering: Er heeft in 2021 een inventarisatie plaatsgevonden naar welke onderzoekstrajecten er op dit moment door verschillende partijen worden uitgevoerd die een relatie hebben met of een bijdrage kunnen leveren aan de doelstellingen van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030. Vanuit deze inventarisatie zal in 2021 gekeken worden welke kennishiaten extra aandacht behoeven.

Actie 30: “Het inventariseren van de mogelijkheden om nuttige organismen gericht in te kunnen zetten om ziekten, plagen en onkruiden te beheersen en te bestrijden”.

Uitvoering: Er dient in 2021 gestart te worden met een brede inventarisatie uit onderzoek en praktijk (ook buiten NL) naar elementen van biodiversiteit binnen en rondom een teeltsysteem die nodig zijn om reeds aanwezige natuurlijke en toegevoegde nuttige organismen met *Biocontrol* werking, zo veel mogelijk te ondersteunen. Verwacht wordt een rapport met 1) aanbevelingen van biodiversiteits-elementen die in verschillende teeltsystemen voor deze ondersteuning van groot belang zijn; deze aanbevelingen vormen belangrijke input voor actie 22 ‘Inventarisatie van nieuwe teeltconcepten’; en 2) aanbevelingen voor de toeleverende industrie om toegevoegde nuttige organismen beter te laten presteren in de vervolgactie 38 ‘gericht inzetten van nuttige organismen’.

2. Kennis & innovatie

De acties in de categorie kennis & innovatie zijn gericht op het ontwikkelen van nieuwe kennis en innovaties, die voor telers toepasbaar zijn. Hierbij wordt zowel ingezet op fundamenteel als meer praktijkgericht onderzoek waarbij het weerbare teeltsysteem centraal staat.

Actie 25: De uitbreiding kennisimpuls groene gewasbescherming.

Uitvoering: In de kennisimpuls groene gewasbescherming werken partijen samen aan de ontwikkeling van innovatieve en weerbare teeltsystemen. De kennisimpuls is in 2021 in het kader van het uitvoeringsprogramma met drie nieuwe casussen, potplanten, tomaat en prei, uitgebreid. Daarnaast vindt in 2021 een klein onderzoek naar de problematiek van roest in de graszaadteelt plaats. Momenteel werken betrokken partijen in interactie met onderzoekers de drie nieuwe casussen uit. Naar verwachting kunnen de nieuwe teeltsystemen vanaf 2022 in de praktijk getoetst worden.

Actie 40: "het onderzoeken van mogelijkheden om het microbiom van gewassen positief te beïnvloeden".

Uitvoering: vanuit fundamenteel onderzoek inventariseren welke microbiële samenstelling vanuit het totale microbiom in en rondom de plant de sleutel vormen voor ondersteuning van optimale groei en weerbaarheid van de plant. En vervolgens een vertaling maken naar de kennis die voorhanden is - of juist nog ontbreekt- bij de belangrijke land- en tuinbouwgewassen. Verwacht wordt een rapport met aanbevelingen over vervolgonderzoek zodat er binnen 5 jaar methoden beschikbaar komen om via het direct toevoegen van microbiële consortia aan de plant of via teeltmaatregelen (organische stof, biostimulanten e.d.), het microbiom van een gewas in een bepaald teeltsysteem blijvend in de goede richting geduwd kan worden om de plant/gewas te ondersteunen.

3. Toepassing

De categorie toepassing bevat acties die gericht zijn op de toepassing van nieuwe kennis en innovaties in de praktijk. Hierbij wordt ingezet op het versterken de infrastructuur voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen boeren, tuinders, adviseurs en andere stakeholders in de praktijk. Het opzetten van diverse pilots en experimenten staat hierbij centraal. Ook is de begeleiding en advisering van ondernemers door adviseurs en andere erfbetreders van belang.

Actie 113; "Het opzetten van enkele pilotprojecten met groepen agrarische ondernemers, waarin de weerbaarheid van de gewassen die geteeld worden en van het gehele bedrijf centraal staan".

Uitvoering: Alle plantaardige sectoren gaan vanaf 2021 aan de slag met één of meer pilots waarin beschikbare kennis en innovaties worden geïmplementeerd en geoptimaliseerd in de praktijk. De pilots zijn bottom-up opgesteld en worden uitgevoerd door en met ondernemers, aansluitend bij kansen en uitdagingen in de praktijk. Doel is om op kleine schaal doorbraken (small wins) te realiseren met potentie voor opschaling. De pilots vormen onderdeel van een integraal praktijkprogramma dat getrokken wordt door LTO en waarin aanvullend ook geïnvesteerd wordt in kennisuitwisseling en -verspreiding.

4. Randvoorwaarden en incentives

Acties in deze categorie richten zich op het creëren van de benodigde randvoorwaarden voor toepassing: het wegnemen van onder meer eventuele wettelijke en financiële belemmeringen en de ontwikkeling instrumentarium voor facilitering en stimulering van de transitie door de gehele keten heen.

Actie 61c: "Het in beeld brengen en vervolgens benutten van de mogelijkheden voor gecontroleerde distributie."

Uitvoering: Gecontroleerde Distributie is een instrument dat is gebaseerd op geaccrediteerde zelfregulering voor de toeleverende bedrijven. Het is opgenomen in het certificatieschema van de Stichting Certificatie Distributie in Gewasbeschermingsmiddelen (CDG). Om Gecontroleerde Distributie van gewasbeschermingsmiddelen richting 2030 op een effectieve wijze te blijven gebruiken en ontwikkelen zijn in 2020 gezamenlijk eenduidige randvoorwaarden opgesteld. Op basis van deze randvoorwaarden ontwikkelt de Stichting CDG handvatten die voor betrokken stakeholders duidelijk maakt wat en op welk moment van ze wordt verwacht. Deze handvatten treden in werking vanaf het moment dat een middel mogelijk in aanmerking komt om onder Gecontroleerde Distributie te vallen.

5. Korte termijn effectief maatregelen- en middelenpakket (22 acties lopen of starten in 2021)

Acties gericht op handelingsperspectief voor ondernemers op de korte termijn. Centraal staat het oplossen van actuele vraagstukken en het optimaliseren van het benodigde instrumentarium hiervoor en tijdig signaleren van bedreigingen effectief maatregelen- en middelenpakket.

Actie 70: "Om te beginnen hebben de plantaardige brancheorganisaties een selectie van 22 actuele vraagstukken samengesteld die om een urgente oplossing vragen. Deze concrete casussen worden ingebracht en besproken in of onder de vlag van de werkgroep actuele vraagstukken. De gezamenlijke ambitie is om in 2020 oplossingen te vinden voor deze vraagstukken, waaruit ook lering getrokken kan worden voor het aanpakken van nieuwe vraagstukken in de periode daarna."

Uitvoering: Als basis voor de aanpak van de geselecteerde vraagstukken geldt een Plan van Aanpak met daarin een probleemanalyse, oplossingsrichtingen voor de korte en (middel)lange termijn en eventuele reeds lopende trajecten hierin. Voor de meeste van de 22 geselecteerde casussen is dit Plan inmiddels opgesteld en besproken in een eerste werksessie. De daaropvolgende aanpak is maatwerk waarbij de betrokken partijen binnen de wettelijke kaders mogelijke oplossingen zoeken. Op basis van de ervaringen uit deze casussen worden generieke aandachtspunten en verbeterpunten ten aanzien van het beschikbare instrumentarium geagendeerd. Deze worden elders in het UP als nieuwe actie opgepakt.

6. Pakket van Maatregelen Emissiereductie Gewasbescherming Open Teelten

Doordat het Pakket van Maatregelen Emissiereductie Gewasbescherming Open Teelten al eerder van start is gegaan met de uitvoering dan de overige onderdelen van het uitvoeringsprogramma zijn deze acties apart gebundeld. De acties in het kader van het pakket van maatregelen richten zich vooral op het realiseren van nagenoeg geen emissie van gewasbeschermingsmiddelen.

Actie 2.13 Pakket van Maatregelen Emissiereductie Open Teelten: Het ontwikkelen van een uniform gesloten vulsysteem.

Uitvoering: De ontwikkeling van een uniform gesloten vulsysteem voor vloeibare gewasbeschermingsmiddelen bevindt zich op dit moment in de laatste fase en zal de komende tijd geleidelijk in de markt worden geïntroduceerd. Door dit systeem wordt milieubelasting en blootstelling van de toepasser verder voorkomen.

Actie 4.3/4.4. Pakket van Maatregelen Emissiereductie Open Teelten: terugdringen van emissie vanaf het perceel.

Uitvoering: Het Toolboxteam Water heeft een digitale tool 'de perceelsemissiescan' ontwikkeld waarmee agrariërs eenvoudig het risico op emissie van gewasbeschermingsmiddelen vanaf hun perceel in kaart kunnen brengen. Deze scan geeft de teler inzicht in mogelijke emissieroutes vanaf het perceel. Daarnaast biedt de scan de teler concrete handvatten voor maatregelen om emissie vanaf het erf of perceelsafspoeling te verminderen. De scan is inmiddels al ruim 600 keer uitgevoerd. Dit draagt bij aan een goede waterkwaliteit.

7. Overig

Acties gericht op aanvullende maatregelen ter bevordering van de aansluiting bij ander beleid en aangrenzende thema's.

Bijlage 1: Overzichtstabel acties 2021

1. Monitoring & informatie

Hieronder volgt de tabel met acties in de categorie Monitoring & Informatie:

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
H4.1 Monitoring en geïntegreerde aanpak						
1	4.1.1	In 2020 en daarna elke 5 jaar wordt de “staat van de Nederlandse plantgezondheid” uitgebracht, met daarin de state-of-art, verwachte trends en opgaven richting 2030. Ook de reeds bestaande ‘monitoring ziekten, plagen en onkruiden’ wordt hierin opgenomen.	2021	2022	LNV	Alle partijen
2	4.1.1	LTO Nederland benoemt op basis van de “staat van de Nederlandse plantgezondheid” criteria en kaders voor weerbare teeltsystemen in 2030 en ontwikkelsporen daarnaartoe. Zij stellen deze elke vijf jaar bij op basis van voortschrijdend inzicht en ontwikkelingen. De in veel sectoren reeds bestaande ambities en actieplannen vormen daarbij het vertrekpunt.	2022	2022	LTO Nederland	Wordt sectoraal opgepakt in bestaande samenwerkingsverbanden rondom visies/actieplannen
4	4.1.2.	De gewasbeschermingsmonitor wordt in het licht van dit uitvoeringsprogramma (door)ontwikkeld. Hierbij zal aandacht worden besteed aan de mogelijkheden om de beschikbare informatie te gebruiken om inzicht te krijgen in het gedrag van agrarische ondernemers.	2021	2022	LNV	Alle partijen
H4.2 Preventie						
8	4.2.3	Als handreiking naar veredelingsbedrijven wordt op korte termijn een beschrijving opgesteld van de criteria waaraan weerbare rassen en gewassen dienen te voldoen.	2021	2021	Plantum	Afnemers (d.w.z. telers), verwerkers, markt, overheid, ngo’s, wetenschap en biologische sector, LTO Nederland
22	4.2.5	Er wordt een inventarisatie uitgevoerd van innovatieve teeltconcepten die in ontwikkeling zijn of voornemens hiertoe. Daarbij worden ook initiatieven buiten Nederland meegenomen, voor zover relevant. De inventarisatie omvat zowel wetenschap als praktijk.	2021	2022	LNV	Alle partijen
23	4.2.5	De innovatieve teeltconcepten worden gescreend op potentiële bijdrage aan een weerbaar teeltsysteem en op praktische-, technische- en economische haalbaarheid. Voor kansrijke teeltconcepten wordt een ondersteuningsplan opgesteld, met aandacht voor ontwikkeling van benodigde kennis, praktijkimplementatie, inpassing in de omgeving en in de keten, en het wegnemen van technische, economische of wettelijke belemmeringen.	2022	2022	LTO Nederland	Agrodis, Artemis
29	4.2.6	Er wordt een inventarisatie uitgevoerd van beschikbare maatregelen (zowel in de praktijk als in de wetenschap) om land- en tuinbouw met natuur te kunnen verbinden. Deze inventarisatie wordt opgenomen in het informatiesysteem voor agrarische ondernemers en erfbetreders dat is aangekondigd in paragraaf 5.1.	2021	2022	LNV	Alle partijen
30	4.2.6	Het inventariseren van de mogelijkheden om nuttige organismen gericht in te kunnen zetten om ziekten, plagen en onkruiden te beheersen en te bestrijden.	2021	2022	Artemis	Artemis, LTO, LNV, N&M, Nefyto, onderzoek

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
H4.3 Toepassen van technische en biologische maatregelen						
46	4.3.4	Agrarisch ondernemers hebben inzicht in welke waarnemings-, monitorings-, detectie- en diagnosticeringstechnieken beschikbaar zijn en hoe deze toe te passen. Beschikbaarheid of toegang is het informatiesysteem.	2021	2030	Fedecom	Techniekleveranciers, telers, loonwerkers, LTO, Cumela, Agrodís, Artemis, adviesbureaus
53	4.3.4	Ontwikkelen E-stewardship: digitale maatwerkvoorschriften voor de teler toegespitst op teelt- en toepassingsomstandigheden met mogelijkheid van integratie met beschikbare data.	2021	2025	Nefyto	LTO Nederland, LNV, NVWA, Ctgb, Agrodís, Fedecom, FytoSTAT
54	4.3.4	Ontwikkelen Tracking & Tracing op batchniveau van gewasbeschermingsmiddelen.	2020	2022	Nefyto	Agrodís, AgroClosier, Artemis, Fedecom
H4.4 Gewasbeschermingsmiddelen						
88	4.4.5	In samenwerking met het ministerie van SZW en het Ctgb wordt verkend welke informatie over risico's van gewasbeschermingsmiddelen beschikbaar is, en hoe deze gebruikt kan worden om ondernemers en personeel beter te informeren over het treffen van de juiste maatregelen. De uitvoering van deze actie moet worden belegd bij het ministerie van SZW.	2021	n.t.b.	LNV	overleg met SZW, nefyto
89	4.4.5	de beschikbare informatie wordt op een laagdrempelige en gebruiksvriendelijke manier ontsloten, (a) voor het opstellen van risico inventarisaties en -evaluaties (RI&E's) en (b) voor gebruikers waaronder toepassers en preventiemedewerkers (bijvoorbeeld in de vorm van een App). Waar mogelijk wordt aangesloten bij andere acties gericht op informatieontsluiting. De uitvoering van deze actie moet worden belegd bij het ministerie van SZW.	2021	n.t.b.	LNV	overleg met SZW, nefyto, LTO
H4.5 Emissie reducerende maatregelen						
92	4.5.2	Het vroegtijdig signaleren van mogelijke knelpunten in relatie tot drinkwaterwinning en het delen van deze informatie met betrokken partijen.	2020	2030	Vewin	Drinkwaterbedrijven, RIWA, WUR, Ctgb, nefyto
H5.2 Verbinding bouwstenen weerbare teeltsystemen						
109	5.2.2	Het in kaart brengen van de sectorale en regionale initiatieven en het beoordelen hoe deze aansluiten bij en bijdragen aan het realiseren van de doelen van het uitvoeringsprogramma.	2021	2021	LNV	alle partijen
114	5.2.2	Informatie en advies over (bouwstenen voor) weerbare teeltsystemen, wordt gebundeld, vertaald naar voor telers en adviseurs begrijpelijke vorm en inhoud, en laagdrempelig en eenduidig toegankelijk gemaakt. Agrodís neemt initiatief om het informatiesysteem actief onder de aandacht van adviseurs en agrarische ondernemers te brengen.	2021	2022	Agrodís	LNV, LTO, Artemis, Plantum, Fedecom
H6 Monitoring						
143	6	het ontwikkelen van een "dashboard" voor het presenteren van de resultaten van de jaarlijkse monitoring.	2021	2022	LNV	alle partijen
144	6	het daar waar nodig ontwikkelen van indicatoren voor het monitoren van de voortgang van het uitvoeringsprogramma.	2021	2022	LNV	alle partijen
Vervolgacties						
		digitalisering geharmoniseerde risico-indicatoren	2020	2022	LNV	

2. Kennis & Innovatie

Hieronder volgt de tabel met acties in de categorie Kennis & Innovatie:

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
H4.2		Preventie				
5	4.2.1	Het ministerie van LNV neemt het initiatief om te onderzoeken welke aanvullende acties er nodig zijn voor het verbeteren van weerbaarheid in andere groeimedia dan bodems. Hierin wordt nadrukkelijk gekeken naar de binnen- en bedekte teelten.	2021	2022	LNV	alle partijen
10	4.2.3	Waar nodig wordt precompetitief onderzoek geïntensiveerd gericht op het ontwikkelen van "gene-editing technieken", genfuncties (resistentie-, weerbaarheids- en immuniteitsgenen), gevolgen van gerichte aanpassingen op weerbaarheid en andere agronomische eigenschappen. De behoefte hieraan wordt in de sector geïnventariseerd.	2021	2030	Plantum	Plantum-leden, LNV, Artemis, onderzoek
11	4.2.3	Er worden methodieken ontwikkeld om de gevoeligheid en de weerbaarheid van rassen en gewassen vast te kunnen stellen. Waar nodig wordt hiervoor precompetitief onderzoek geïntensiveerd gericht op epidemiologie van ziekten en plagen en toetsontwikkeling. De behoefte hieraan wordt in de sector geïnventariseerd.	2021	2030	Plantum	Artemis, Nefyto, Plantum, LNV ism onderzoek, agrodis
18	4.2.4	Het onderzoeken en ontwikkelen van nieuwe gewasbeschermingsmethoden en technieken specifiek gericht op uitgangsmateriaal (nieuwe methoden om bollen, knollen en zaden pathogeen vrij te maken en te versterken) Waar nodig wordt hiervoor precompetitief onderzoek geïntensiveerd. De behoefte hieraan wordt in de sector geïnventariseerd.	2021	2030	Plantum	Plantum en haar leden, onderzoek, LTO, LNV
19	4.2.4	Het ontwikkelen van maatwerk voor biologische producten en van methoden voor toepassing op zaden, bollen, knollen, vermeerderings- en plantmateriaal, zodat weerbaar uitgangsmateriaal beschikbaar komt.	2021	2030	Artemis	Artemis, Nefyto, Plantum, LNV; ism onderzoek
25	4.2.5	De lopende Kennisimpuls wordt verbreed naar bedekte teelten en dient versterkt te worden in een publiek-private setting, en over meerdere jaren verlengd, omdat pas over de jaren een stabiel effect duidelijk wordt. Tevens aandacht nodig voor het opzetten van een 'doos met bouwstenen' waarbij telers kunnen gaan putten voor hun eigen bedrijfssysteem. Huidig jaarlijks budget is vanuit LNV moet als PPS worden gecontinueerd.	2021	2025	Artemis	Artemis, LNV, TKI, LTO, agrodis, fedecom; ism onderzoek
H4.3		Toepassen van technische en biologische maatregelen				
38	4.3.1	Het – daar waar nodig – onderzoeken van de mogelijkheden voor het gericht inzetten van nuttige organismen in de praktijk. Eerst inventarisatie nodig van wat al kan en kansrijke mogelijkheden	2022	2030	Artemis	Artemis, LTO, LNV, Onderzoek
40	4.3.2	Inventarisatie naar de stavaza van kennis van het microbioom en potenties voor de praktijk. Het – daar waar nodig – stimuleren van pre-competitief onderzoek naar consortia van (micro-)organismen om het microbioom van gewassen in hun teeltomgeving te verbeteren, zodat inzicht ontstaat welke producten hiervoor ontwikkeld moeten worden. Artemis neemt hiervoor het initiatief en wil bijdragen door vroegtijdig op de productontwikkeling in te gaan zetten.	2021	2026	Artemis	Artemis, TKI, NWO, LNV, Plantum, nefyto, fundamentele en praktijkonderzoek-instellingen

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
41	4.3.2	het ziet ernaar uit dat consortia van (micro-)organismen overlappen in werkingsmechanismen. Het inventariseren van de overlap tussen consortia van (micro-)organismen. Artemis neemt hiervoor het initiatief en benut de resultaten hiervan voor het formuleren van een vervolgactie.	2021	2022	Artemis	Artemis, nefyto, onderzoek Internationaal)
42	4.3.3	versterking onderzoek naar geïnduceerde weerbaarheid en implementatie in de praktijk.	2019	2023	LTO Nederland	Plantum, artemis, nefyto; ism onderzoek
44	4.3.4	Op basis van BBT ontwikkelt de markt effectieve technische maatregelen, die passen binnen weerbare teeltsystemen. Hierbij kan uiteraard gebruik worden gemaakt van lopende initiatieven zoals “nationaal programma precisielandbouw (NPPL)”. NPPL is gericht op de open teelten en moet doorgetrokken naar de bedekte teelten en de binnenteelten. Een deel van dit programma zal omgebouwd moeten worden naar gerichte pilotprojecten met technische precisietechnieken.	2022	2030	Fedecom	Fedeom, Cumela, LTO, Artemis, LNV, nefyto
45	4.3.4	Daar waar er hiaten in kennis- en innovatie worden geconstateerd, neemt de overheid de regierol op zich om deze te adresseren bij relevantie programma's en agenda's.	ad hoc		LNV	
H4.4		Gewasbeschermingsmiddelen				
65	4.4.1	Het is nodig dat meer biologische stoffen/middelen beschikbaar komen, omdat ze zeer belangrijk zijn als onderdeel van weerbare planten en teeltsystemen, mits ze onder de categorie laag risico vallen van de Verordening (EG) 1107/2009. Producenten van gewasbeschermingsmiddelen streven ernaar nieuwe biologische stoffen/middelen te ontwikkelen, die binnen de categorie laag risico gaan vallen.	2021	2022	Artemis	Artemis, Nefyto, IBMA, Ctgb, EFSA, EU-com
H5.2		Verbinding bouwstenen weerbare teeltsystemen				
102	5.2.1	Er wordt een inventarisatie uitgevoerd van lopende onderzoekstrajecten op het gebied van plantgezondheid (o.a. topsectoren, NWO, POP, H2020). Op basis van deze inventarisatie wordt een programmatische aanpak ontworpen en geïmplementeerd, die integraliteit en richting geeft. De reeds bestaande Kennis en Innovatieagenda voor Landbouw, Water en Voedsel aangevuld met de glastuinbouw dient hiervoor als basis.	2020	2021	LNV	alle partijen
Vervolgacties						
		kennisimpuls groene gewasbescherming - uitbreiding tomaat, potplanten en prei	2021	2022	LNV	alle relevante
		kennisimpuls groene gewasbescherming - kleinschalige deskstudie uitgevoerd om de oplossingsrichtingen in kaart te brengen tegen zwarte roest in de graszaadteelt	2021	2022	LNV	alle relevante

3. Toepassing

Hieronder volgt de tabel met acties in de categorie Toepassing:

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
H4.1 Monitoring en geïntegreerde aanpak						
3	4.1.2	Voor de toepassing van glyfosaathoudende middelen die gebruikt worden voor onkruidbestrijding in de open teelten (inclusief graslandbeheer) en ingezet voor het behandelen van groenbemesters wordt nu gewerkt aan een concreet IPM-stappenplan.	2021	2022	LTO Nederland	Cumela, Agrodis (via BO Akkerbouw), nefyto, LNV
H4.2 Preventie						
15	4.2.3	De stap van innovatie naar praktijktoepassing is reeds onderdeel van het verdienmodel van veredelingsbedrijven en zadenleveranciers. Als extra impuls wordt aangesloten bij de acties ten aanzien van weerbare teeltsystemen, namelijk proactieve advisering, óók over weerbare rassen en gewassen, door adviseurs en erfbetreders en zo nodig wegnemen van bedrijfseconomische belemmeringen.	2021	2030	Plantum	LTO, artemis, erfbetreders / ketenpartners
16	4.2.3	Productpilots op het gebied van weerbare rassen, waarbij verschillende ketenpartners betrokken worden, worden meegenomen in de pilotprojecten zoals beschreven in hoofdstuk 5.	2021	2030	LTO Nederland	LNV, Plantum, Artemis, LTO, Plantum
20	4.2.4	Ook voor de productie van uitgangsmaterialen is het nodig om weerbare teeltsystemen te ontwikkelen. Hiervoor zal aansluiting worden gezocht bij de pilotprojecten van andere partijen en worden specifiek in de sector uitgangsmateriaal eigen pilotprojecten opgezet en getest voor praktijktoepassing.	2021	2030	Plantum	Plantum, onderzoek, Agrodis, artemis, nefyto, Inv, overige toeleveranciers
28	4.2.6	Het opstellen van pilotprojecten om land- en tuinbouw verbindende maatregelen ten bate van gewasbescherming (en het voorkomen daarvan) toe te passen in de praktijk. Hierbij kunnen ook verschillende ketenpartners betrokken worden.	2021	2030	LTO Nederland	Artemis, overige toeleveranciers, agrodis, cumela, fedecom, LNV, keten- en regionale partners
32	4.2.6	Stimuleren van kennisnetwerken met agrarische ondernemers om nieuwe ervaringen met de inzet van functionele agrobiodiversiteit op te doen en te delen.	2021	2030	LTO Nederland	Artemis
33	4.2.6	Het stimuleren van het toepassen in de praktijk van het gericht inzetten van nuttige organismen in de praktijk.	2021	2030	LTO Nederland	Artemis
H4.3 Toepassen van technische en biologische maatregelen						
51	4.3.4	Verkennen van de mogelijkheden om te komen tot een volledig gesloten kassysteem.	2021	n.t.b.	LTO Nederland	Alle (relevante) partners binnen het UP Gewasbescherming waaronder technische toeleveranciers, Plantum, artemis, LNV.
52	4.3.4	Agrarisch ondernemers hebben de mogelijkheid om technieken uit te proberen en toe te passen door hierin zelf te investeren, gezamenlijk te investeren (samenwerkingsverbanden tussen agrarisch ondernemers, bestaande of nieuw op te richten coöperaties of deze in te huren via vouchersysteem bij loonwerker of dealer. Dit vermindert het risico op desinvesteringen voor agrarisch ondernemers.	2021	2021	Cumela	LNV, Fedecom, LTO, UvW

nr.	Secctie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
H4.5		Emissie reducerende maatregelen				
95	4.5.2	Er worden pilotprojecten opgestart voor het vormgeven in de praktijk van nieuwe mogelijkheden om de emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar de leefomgeving te beperken. Fedecom neemt hiervoor het initiatief.	2021	2030	Fedecom	LTO, cumela
97	4.5.2	Het delen van goede voorbeelden uit samenwerkingsprojecten voor het stimuleren van de toepassing van emissiebeperkende maatregelen i.r.t. bronnen voor de productie van drinkwater door agrarische ondernemers..	2020	2030	Vewin	Drinkwaterbedrijven, provincies, CLM, LTO
98	4.5.2	Het delen van goede voorbeelden uit samenwerkingsprojecten voor het stimuleren van de toepassing van emissiebeperkende maatregelen i.r.t. grondwater door agrarische ondernemers.	2020	2030	Vewin	Drinkwaterbedrijven, provincies, CLM, LTO
H5.2		Verbinding bouwstenen weerbare teeltsystemen				
105	5.2.1	Invoering project Kas als Ecosysteem (KaEco) gebruikmakend van alle relevante bouwstenen vermeld in hoofdstuk 4.	2021	2030	LTO Nederland	Alle (relevante) partners binnen het UP Gewasbescherming
106	5.2.1	LTO Nederland komt met concrete voorstellen voor de (door) ontwikkeling van weerbare teeltsystemen.	2021	n.t.b.	LTO Nederland	diverse sectorale / regionale partners, afhankelijk van casus
108	5.2.1	Agrarische ondernemers die weerbare teeltsystemen willen (door)ontwikkelen op hun bedrijf moeten hierbij desgevraagd operationele ondersteuning kunnen krijgen in de vorm van kennis, begeleiding, monitoring of anderszins. Hiervoor wordt een stimuleringskader ontwikkeld.	2021	2021	Agrodis	LTO, artemis
110	5.2.2	Het opstellen en uitvoeren van een voorstel voor de uitvoering van pilotprojecten op bedrijfs-, sector- en regionaal niveau voor het realiseren van de doelen naar weerbare teeltsystemen, het verbinden van land- en tuinbouw met natuur en nagenoeg geen emissies en residuen.	2021	N.t.b.	LTO Nederland	Fedecom
111	5.2.2	Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.	2020	N.t.b.	LNV	alle relevante
112	5.2.2	Er wordt een voor regio's en sectoren representatief netwerk van demonstratielocaties opgericht en onderhouden, waar weerbare teeltsystemen en bouwstenen daarvoor in praktijk-realistische omstandigheden worden toegepast en gemonitord. Dit netwerk kan bestaan uit zowel vaste locaties (bijv. proefstations) als flexibele locaties al naar gelang teelt of bouwsteen (bijv. teeltbedrijven).	2021	N.t.b.	LTO Nederland	artemis, Fedecom
113	5.2.2	Het opzetten van enkele pilotprojecten met groepen agrarische ondernemers, waarin de weerbaarheid van de gewassen die geteeld worden en van het gehele bedrijf centraal staan. Deze pilotprojecten richten zich op het identificeren van de ziekten, plagen en onkruiden en het beschikbaar stellen van kennis om de weerbaarheid van de gewassen en het gehele bedrijf stapsgewijs te verhogen.	2020	2025	Artemis	Artemis, Telers, BO-Akkerbouw, LTO, Agrodis-leden

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
115	5.2.2	Telers, adviseurs en erfbetreders gaan proactief samen leren en ervaring opdoen met weerbare teeltsystemen. Ter ondersteuning hiervan kan gebruik gemaakt worden van bestaande structuren, zoals bijvoorbeeld het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) en het Programma Kennis op maat.	2021	N.t.b.	LTO Nederland	agrodis, artemis
116	5.2.2	Het organiseren van een gewasbeschermingsdag in het voorjaar van 2021 om de pilotprojecten breed te delen.	2022 (uitstel ivm Corona)		LTO Nederland	artemis, fedecom; ism topsectoren
119	5.2.3	Het opzetten van een kennisnetwerk voor het delen van kennis die ontwikkeld is in de praktijk ("best practices") of door de onderzoeksinstellingen en het toepassen van deze kennis in de praktijk. Hierdoor kunnen "small wins" opgeschaald worden naar "big wins". Met onderstaande twee acties als eerste concrete uitwerking.	2021	N.t.b.	LTO Nederland	
120	5.2.3	In kleine groepen agrarische ondernemers binnen sectoren wordt uitleg gegeven over de wijze waarop planten en gewassen 'weerbaarder' worden tegen ziekten en plagen. De agrarische ondernemers krijgen handvatten om de weerbaarheid van het gewas op het eigen bedrijf te beproeven en tips over waarnemingen en metingen. Deze waarnemingen en metingen worden met elkaar uitgewisseld.	2021	N.t.b.	LTO Nederland	adviseurs e.a.
121	5.2.3	delen van goede voorbeelden en mogelijke oplossingsrichtingen uit samenwerkingsprojecten voor het stimuleren van de toepassing van emissie beperkende maatregelen door agrarische ondernemers i.r.t. de bronnen voor drinkwaterproductie.	2020	2030	Vewin	Drinkwaterbedrijven, provincies, CLM, LTO
122	5.2.3	Het opstellen van een voorstel voor het toepassen van innovaties op sectoraal, regionaal en nationaal niveau voor de korte, de middellange en lange termijn.	2021	2030	LTO Nederland	Fedecom
123	5.2.3	Agrarische ondernemers kunnen gebruik maken van een adviseur die hen (stapje-voor-stapje) helpt bij het toepassen van innovaties op hun bedrijf. Het is daarvoor van belang dat de positie van de adviseur zichtbaar wordt versterkt, zodat de adviseurs een eenduidig advies verstrekken. Dit voorstel dient bij te dragen aan het realiseren van de transitie.	2021	2022	Agrodis	LNV, LTO, Artemis
124	5.2.3	Bedrijven die stappen willen zetten hebben behoefte aan ondersteuning op maat. Deze ondersteuning wordt ingevuld met transitiecoaches. Agrodis stelt een plan op voor het komen tot transitiecoaches.	2021	2023	Agrodis	LNV, Artemis, LTO
126	5.2.3	Het doorzetten van succesvolle samenwerkingsprojecten van de drinkwatersector met agrarische ondernemers op het gebied van emissiereductie van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot drinkwaterbronnen, en verkenning van mogelijkheden om bestaande samenwerkingsprojecten van de drinkwatersector rond andere issues uit te breiden met inzet op emissie beperkende maatregelen.	2020	2030	Vewin	Drinkwaterbedrijven, provincies, CLM, LTO, cumela, nefyto

4. Randvoorwaarden & Incentives

Hieronder volgt de tabel met acties in de categorie Randvoorwaarden & Incentives:

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
H4.2		Preventie				
12	4.2.3	Het identificeren van instrumenten voor het stimuleren van het ontwikkelen en op de markt brengen van genetisch weerbare rassen en gewassen met beperkte terugverdienmogelijkheden, bijvoorbeeld omdat het kleine gewassen betreft of omdat de rassen specifiek voor de (beperkte) Nederlandse markt ontwikkeld moeten worden.	2022	2022	Plantum	LNV, onderzoek, ketenpartners, etc.
13	4.2.3	De veredelingssector en overheid zetten in op behoud, en waar nodig verbetering en versterking, van ondersteunend innovatiebeleid. Daarbij denken we bijvoorbeeld aan bescherming van intellectueel eigendom via kwekersrecht, fiscale instrumenten zoals Wet bevordering speur- en ontwikkelingswerk en de toegang tot genetische bronnen en behoud van biodiversiteit.	continu	continu	Plantum	LNV
21	4.2.4	Het verbeteren van het borgingssysteem voor schoon uitgangsmateriaal waar nodig. Bijvoorbeeld als nieuwe ziekten of plagen optreden.	2021	continu	Plantum	Naktuinbouw etc.
H4.3		Toepassen van technische en biologische maatregelen				
43	4.3.4	Het verstrekken van een opdracht voor het ontwikkelen van een systematiek voor beste beschikbare technieken (BBT) voor technische maatregelen.	2021	2030	Fedecom	Fedecom, LTO, Cumela
49	4.3.4	Agrarisch ondernemers willen zekerheid over het langjarig toepassen van een nieuwe techniek. Bij de toepassing van nieuwe technische maatregelen kan het echter voorkomen dat de regelgeving hier nog niet op is ingericht. Er wordt een overzicht gemaakt van belemmeringen in regelgeving voor het toepassen van technische maatregelen. Denk hierbij aan de inzet van drones en zelfrijdende voertuigen.	2021	2021, daarna doorlopend	Cumela	LNV, Fedecom, LTO
50	4.3.4	Een grote groep agrarisch ondernemers gaat pas informatie- en beslissingsondersteunende systemen en precisietechnieken gebruiken als er vertrouwen ontstaat in deze systemen en er afspraken zijn gemaakt over aspecten als datagebruik door ketenpartijen/derden, beveiliging, data-eigendom, datadelen.	2021	n.t.b.	LTO Nederland	cumela, fedecom
H4.4		Gewasbeschermingsmiddelen				
56	4.4.1	In Europees verband wordt ingezet op een versnelde goedkeuringsprocedure voor werkzame stoffen met een laag risico, zodat middelen op basis van deze stoffen sneller beschikbaar komen voor agrarische ondernemers. Dit is een belangrijk punt in de REFIT van Verordening (EG) 1107/2009 (zie hieronder).	continu		LNV	CTGB, Nefyto

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
57	4.4.1	Een 'position paper' wordt opgesteld met daarin de inzet van Nederland voor de REFIT van Verordening (EG) 1107/2009. Hierbij is een risicogerichte benadering het uitgangspunt. Dit 'position paper' vormt het uitgangspunt voor de Nederlandse inzet bij de onderhandelingen in de Raad naar aanleiding van het nog te publiceren REFIT document van de Europese Commissie. Het 'position paper' gaat in op de inzet van volgende aspecten: aanpassing van de benodigde vereisten van gegevens voor de goedkeuring van laag-risicostoffen (waaronder stoffen van biologische oorsprong, zoals micro-organismen), meewegen van de principes van geïntegreerde gewasbescherming en risicobeperkende maatregelen in de goedkeurings- en toelatingsprocedure, verdere harmonisatie bij kleine toepassingen (definitie, wederzijdse erkenningen), criteria en richtsnoeren voor cumulatieve blootstelling (voor mens, dier en milieu) en neurologische aandoeningen en coherentie met andere relevante verordeningen, zoals Verordening (EG) 528/2012 (biociden). Er is gekozen voor het verbeteren en wijzigen van de uitvoering van de verordening binnen de huidige kaders, omdat daarmee het snelst stappen kunnen worden gezet die bijdragen aan de transitie zoals beoogd in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Dit sluit ook goed aan bij de bevindingen van het rapport dat in opdracht van de Europese Commissie in oktober 2018 is opgeleverd.	2020	afgerond	LNV	Artemis, Nefyto, LTO Nederland
61	4.4.1	Het in beeld brengen en vervolgens benutten van de mogelijkheden voor het toepassen van receptuursysteem, maatwerkvoorschriften, gecontroleerde distributie, systeemtoelating, vrijstelling en voorlopige toelating van gewasbeschermingsmiddelen indien gerelateerd aan weerbare planten en teeltsystemen.		N.t.b.	LNV	alle partijen
61a	4.4.1	receptuursysteem	2020	2021	LNV	alle
61c	4.4.1	gecontroleerde distributie (randvoorwaarden)	2020	2020	Agrodis	Alle relevante partijen
61e	4.4.1	vrijstellingen	Continu		LNV	werkgroep actuele vraagstukken
61f	4.4.1	voorlopige toelatingen	2020	afgerond	LNV	werkgroep actuele vraagstukken
62	4.4.1	Om de toelating laag-risicostoffen en -middelen te bevorderen, is het van belang dat er inzicht is in de mogelijkheden die er zijn om dossiers uit (OECD) landen buiten de Europese Unie te gebruiken voor het aanvragen van de goedkeuring van een werkzame stof of de toelating van een middel.	2021	N.t.b.	Ctgb	Nefyto en Artemis
63	4.4.1	Een laag-risicostof leidt niet altijd tot een laag-risicomiddel. Het middel moet namelijk ook aan bepaalde criteria voldoen om als laag-risicomiddel te kunnen worden toegelaten. Lidstaten gaan hier nu verschillend mee om wat een ongelijk speelveld geeft. De EU werkt aan een richtsnoer om harmonisatie te bevorderen. Nederland zet in op een snelle afronding van dit richtsnoer.	2021	N.t.b.	Ctgb	Europese Commissie; artemis, nefyto
64	4.4.1	Het verkennen van de reikwijdte van proefonthefingen en pilotprojecten.	t.z.t.	N.t.b.	LNV	Agrodis, CTGB, nefyto
64b	4.4.1	pilotprojecten	2021	N.t.b.	LNV	alle relevante
66	4.4.1	Inventariseren hoe andere EU landen, zoals Frankrijk, initiatieven nemen (organisatorisch en financieel) om versneld en kosteneffectief biologische middelen voor de aanvrager geregistreerd te krijgen en voor de teler beschikbaar, en nagaan of dergelijke instrumenten ook voor Nederland passen.	2020	2021	Artemis	Artemis, IBMA, IBMA-Fr, LNV, nefyto

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
H4.5		Emissie reducerende maatregelen				
96	4.5.2	De Unie van Waterschappen neemt het initiatief tot het ontwikkelen van nieuwe instrumenten gericht op het stimuleren van waterbewust ondernemen. Denk hierbij aan meetinstrumenten voor de agrarische ondernemer, preventieve adviserende handhaving, waarden van de toezichthouder, handhavingscommunicatie en gebiedsgerichte aanpak.	2020	2030	UvW	waterschappen
99	4.5.2	Agrarische ondernemers worden via het plattelandsontwikkelingsprogramma gestimuleerd tot het nemen van emissiebeperkende maatregelen in relatie tot oppervlaktewater en grondwater. De waterschappen en provincies dragen hier financieel aan bij. Waar een relatie is met de kwaliteit van drinkwaterbronnen gaan de drinkwaterbedrijven na of een financiële bijdrage aan regionale projecten aan de orde is.	2020	2030	Vewin	Drinkwaterbedrijven, provincies, CLM, LTO
H5.2		Verbinding bouwstenen weerbare teeltsystemen				
107	5.2.1	Om innovatie op bedrijfsniveau te ondersteunen, wordt het begrip "experimenteerruimte" nader uitgewerkt in termen van criteria, kaders en randvoorwaarden. Op basis daarvan wordt het huidig beschikbaar instrumentarium herijkt. Waar nodig wordt aanvullend instrumentarium ontwikkeld, zoals voor laag risicomiddelen.	2021	n.t.b.	LTO Nederland	wergroepen PvM en Actuele Vraagstukken, artemis
117	5.2.2	Er wordt een vangnet ontwikkeld voor agrarische ondernemers die bij aanvang van een pilotproject concreet kunnen aangeven waar zij mogelijk aanvullend risico lopen tijdens de duur van het pilotproject. Dit vangnet bestaat uit enerzijds mogelijkheden om gedurende de teelt te corrigeren voor onvoorziene negatieve effecten en anderzijds financiële compensatie voor inkomensderving door falen van het nieuwe systeem.	2021	n.t.b.	LNV	alle relevante (o.a. LTO, Artemis)
H5.3		Omgevingsfactoren				
129	5.3.1	Het ministerie van LNV neemt het initiatief voor het organiseren van een overleg tussen overheid, agrarisch bedrijfsleven (teelt en verwerking) en Nederlandse detailhandel om de problematiek van de eerlijke prijs samen te bespreken, met als doel te komen modellen voor de berekening van een eerlijke prijs.	2021	n.t.b.	LNV	alle relevante partijen
131	5.3.2	Om een zo gelijk mogelijk internationaal speelveld te bewaken zal het ministerie van LNV de "Toekomstvisie gewasbescherming 2030" actief uitdragen via haar netwerk van landbouwraden en bij overleg met derde landen over fyto-sanitaire markttoegang.	2021	n.t.b.	LNV	
135	5.3.3	Onderzoeken hoe economische prikkels in specifieke gevallen kunnen bijdragen aan de bevordering van de transitie naar weerbare teeltsystemen.	2020	2021	LNV	alle partijen
136	5.3.4	Agrarische ondernemers en erfbetreders melden voorstellen voor het verminderen van de regeldruk en belemmeringen voor innovaties op het terrein van gewasbescherming bij het Agroloket. Het ministerie van LNV zal het initiatief nemen om – voor zover mogelijk – regeldruk te verminderen en belemmeringen voor innovaties op het terrein van gewasbescherming weg te nemen	ad hoc	n.t.b.	LNV	LTO Nederland

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
137	5.3.4	De trekkers van pilotprojecten e.d. melden concrete (mogelijke) belemmeringen in wet- en regelgeving aan de relevante overheid, zoals gemeente, provincie, ministerie. Het ministerie van LNV zal het initiatief nemen om – voor zover mogelijk – belemmeringen in wet- en regelgeving op het terrein van gewasbescherming weg te nemen	ad hoc	n.t.b.	LNV	LTO Nederland
138	5.3.4	Het optimaliseren van het toetsingskader voor gewasbeschermingsmiddelen. Bijvoorbeeld het beoordelen van innovatieve technieken, de procedure bij toepassing van het instrument 'wederzijdse erkenning' en het stapelen van gewasbeschermingsmiddelen. Het Ctgb neemt hiervoor het initiatief.	2021	n.t.b.	Ctgb	LNV, Agrodís, nefyto
138	5.3.4	Optimaliseren toetsingskader: stapelen gewasbeschermingsmiddelen	2020	n.t.b.	Ctgb	LNV, I&W, Nefyto, LTO, artemis
138	5.3.4	Optimaliseren toetsingskader: beoordelen innovatieve technieken	2021	n.t.b.	Ctgb	LNV, I&W, Artemis, Nefyto, LTO, Cumela, Fedecom
138	5.3.4	Optimaliseren toetsingskader: procedure toepassing wederzijdse erkenning	2021	n.t.b.	Ctgb	LNV, I&W, Artemis, Nefyto, LTO, Plantum
138	5.3.4	Optimaliseren toetsingskader: signaleren behoefte en bijdragen aan ontwikkeling toetsingskader nieuwe soorten stoffen	2021	n.t.b.	Ctgb	LNV, I&W, Artemis, Nefyto, LTO, Plantum
138	5.3.4	Optimaliseren toetsingskader: resterende acties	2022	n.t.b.	Ctgb	PM (o.a. nefyto)
Vervolgacties						
		vervolg SUD audit	2021	n.t.b.	LNV	alle relevante partijen
		vervolg gecontroleerde distributie	2021	n.t.b.	Agrodís	Alle relevante partijen

5. Effectief maatregelen- en middelenpakket korte termijn

Hieronder volgt de tabel met acties in de categorie Effectief maatregelen- en middelenpakket korte termijn:

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
H4.2		Preventie				
17	4.2.4	Beschikbaar houden en maken van voldoende mogelijkheden om in de productie van uitgangsmateriaal ziekten en plagen te voorkomen en te bestrijden. Hierbij zal ook specifiek aandacht zijn voor de gehele teeltcyclus, (hoe sterker en schoner het uitgangsmateriaal, hoe minder zorgen de rest van de teelt) en voor kleine toepassingen.	continu		Plantum	Artemis, nefyto, LTO, LNV, onderzoek
H4.4		Gewasbeschermingsmiddelen				
55	4.4.1	Blijvend aandacht vragen voor de ontwikkeling van laag-risicostoffen en -middelen bij ontwikkelaars van gewasbeschermingsmiddelen.	2020	2030	Nefyto	LTO, Plantum, Artemis
58	4.4.1	Er komt een overzicht van potentiële laag-risicostoffen die via een wederzijdse erkenning of via het spoor van de kleine toepassingen beschikbaar kunnen komen voor de agrarische ondernemer.	2021	2030	Nefyto	LTO, Plantum, Agrodiss, Artemis
59	4.4.1	Er komt een overzicht van potentiële basisstoffen die beschikbaar kunnen komen voor de agrarische ondernemer. Voor deze stoffen wordt een plan opgesteld en uitgevoerd ten behoeve van snelle toelating van deze stoffen.	2021	2022 e.v.	LTO Nederland	Plantum, LNV
67	4.4.2	Actuele vraagstukken vormen een belemmering voor het realiseren van de doelen van het uitvoeringsprogramma. Inzicht in de ontwikkeling van het aantal actuele vraagstukken en de oorzaken daarvan is daarom van belang. Er wordt een breed gedragen systematiek voor het in kaart brengen van actuele vraagstukken ontwikkeld en toegepast. Waar mogelijk wordt daarbij gebruik gemaakt van reeds beschikbare informatiebronnen, zoals de EUMUDA database voor kleine toepassingen en de early warning systematiek voor stof renewals (zie volgende actie).	2021	continu	Plant-aardige branche-organisaties	LNV, Plantum, Nefyto, werkgroep actuele vraagstukken
68	4.4.2	Voor het mogelijk wegvallen van actieve stoffen als gevolg van Europese besluitvorming is een "early warning" systematiek ontwikkeld. De plantaardige brancheorganisaties nemen het initiatief om aan de hand hiervan mogelijke actuele vraagstukken tijdig te identificeren en tijdig op te lossen.	2020	continu	Plant-aardige branche-organisaties	partners in werkgroep actuele vraagstukken o.a. Plantum, CTGB, nefyto
69	4.4.2	Als een gelijkwaardig alternatief niet tijdig voorhanden is moeten telers worden geholpen de tussenliggende tijd te overbruggen. Sector, overheid en andere relevante partijen, zoals toelatinghouders, zoeken hiervoor per vraagstuk in gezamenlijk overleg naar een adequate invulling. Als basis hiervoor wordt een Plan van oplossingen opgesteld; de plantaardige brancheorganisaties nemen daartoe het initiatief. Het plan van oplossingen omvat mogelijke oplossingsroutes en bijbehorend instrumentarium voor zowel de korte als lange termijn. Hierbij wordt uitdrukkelijk breed gekeken en kan het gaan om bijvoorbeeld nieuw of aanvullend onderzoek naar alternatieven, het wegnemen van barrières voor de toepassing van alternatieven (financieel, juridisch of anderszins) alsook meer korte termijn oplossingen zoals vrijstellingen en (proef)onthefingen (zie ook hieronder). Bij alternatieven en oplossingen staat voorop dat deze geen onacceptabele risico's voor mens, dier en milieu met zich brengen.	2020	continu	Plant-aardige branche-organisaties	partners in werkgroep actuele vraagstukken o.a. Plantum, CTGB, nefyto

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
70	4.4.2	Om te beginnen hebben de plantaardige brancheorganisaties een selectie van 22 actuele vraagstukken samengesteld die om een urgente oplossing vragen. Deze concrete casussen worden ingebracht en besproken in of onder de vlag van de werkgroep actuele vraagstukken. De gezamenlijke ambitie is om in 2020 oplossingen te vinden voor deze vraagstukken, waaruit ook lering getrokken kan worden voor het aanpakken van nieuwe vraagstukken in de periode daarna.	2020	z.s.m.	Plant-aardige branche-organisaties	alle partners in werkgroep actuele vraagstukken o.a.. Plantum, Ctgb, Nefyto; zo nodig cumela
72	4.4.2	Het opstellen van een voorstel welke mogelijkheden er zijn om werkzame stoffen – die relevant zijn in het kader van de transitie – op Europees niveau te behouden. Nefyto neemt hiervoor het initiatief.	2021	2022	Nefyto	LNV, NVWA, LTO, nefyto
73	4.4.2	Het ministerie van LNV neemt het initiatief voor het tijdig betrekken van de verschillende partijen in het proces rond het identificeren van onmisbare toepassingen (Verordening (EG) 1107/2009, artikel 4, lid 7). Hiervoor is een draaiboek beschikbaar. Het ministerie van LNV zet zich in Europees verband in voor een eenduidige interpretatie en effectieve benutting van onmisbare toepassingen.	2020	continu	LNV	partners in werkgroep actuele vraagstukken
74	4.4.2	Toepassing van het geactualiseerde draaiboek vrijstellingen ten behoeve van overbrugging van de transitieperiode van ‘oud naar nieuw’. Dit draaiboek bevat verschillende typen vrijstellingen, zoals een vrijstelling die rekening houdt met de instandhouding of bevordering van geïntegreerde gewasbescherming en een “transitievrijstelling”. Een transitievrijstelling kan worden aangevraagd voor de periode van maximaal drie jaar voor het geval het ontwikkelen van een alternatief of een oplossing niet tijdig kan worden afgerond.	2020	continu	LNV	alle partners in werkgroep actuele vraagstukken
75	4.4.2	Het onlangs geactualiseerde draaiboek vrijstellingen bevat een aantal verbeteringen in de procedure van het aanvragen van vrijstellingen. Het ministerie van LNV neemt hiervoor het initiatief. Het gaat om: (1) de mogelijkheid om het Ctgb – daar waar nodig – te betrekken bij het “intake” gesprek; (2) het raadplegen van een onafhankelijke deskundige op het moment dat er twijfels zijn over de landbouwkundige noodzaak van een aangevraagde vrijstelling; (3) het toetsen van de huidige tarifieringsystematiek van het Ctgb voor het beoordelen van vrijstellingsaanvragen aan de praktijk, met als vertrekpunt om kostendekkend te werken.	2020	afgerond	LNV	Nefyto
76	4.4.2	De samenwerking tussen sector, toelatinghouders en adviseurs is van groot belang bij het vinden van oplossingen voor actuele vraagstukken. In de praktijk ontbreekt het soms nog aan een gericht gesprek tussen deze partijen en worden mogelijkheden binnen bestaande kaders onvoldoende benut. Om actuele vraagstukken zoveel mogelijk te voorkómen gaan toelatinghouders in een zo vroeg mogelijk stadium in gesprek met betreffende sectoren. Voor een snellere en kansrijkere oplossing van knelpunten, versterken de partijen onderling de dialoog.	2020	2030	Nefyto	LTO Nederland, ketenpartijen, nefyto

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
77	4.4.2	Via wederzijdse erkenning kunnen middelen die zijn toegelaten in andere lidstaten op eenvoudige wijze in Nederland een toelating krijgen. Om hiervan optimaal gebruik te kunnen maken, is het wenselijk dat de sector inzicht heeft in alle in de EU toegelaten middelen. Een databank met deze informatie wordt momenteel ontwikkeld door de Europese Commissie, het is echter onduidelijk wanneer dit klaar is. Het ministerie van LNV zal bij de Europese Commissie aandringen op het zo snel mogelijk operationeel maken van deze databank.	2020	afgerond	LNV	nefyto
78	4.4.2	De inzet is om te komen tot een vervolg van het in 2020 aflopende Fonds Kleine Toepassingen. Hier zullen de uitkomsten van de evaluatie van het aflopende fonds bij worden meegenomen. Dit nieuwe fonds richt zich niet alleen op het faciliteren van de toelating van kleine toepassingen, maar ook op het faciliteren van andere effectieve oplossingen die om financiële redenen moeilijk beschikbaar komen. Te denken valt onder meer aan de goedkeuring van basisstoffen, de toelating van laag-risicomiddelen en eventueel het uitproberen van maatregelen in experimentele setting.	2020		LTO Nederland	n.t.b. (verkenning loopt);Artemis, LNV, Plantum, agrodis
79	4.4.3	Nederland kent al vele jaren het “Fonds kleine toepassingen”, dat erop is gericht om financiële ondersteuning te bieden voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biologische bestrijders voor kleine toepassingen. Dit fonds wordt geëvalueerd.	2020	afgerond	LNV	
80	4.4.3	Er zijn verschillende mogelijkheden voor het aanvragen van een kleine toepassing op grond van Verordening (EG) 1107/2009, namelijk via een zonale aanvraag, wederzijdse erkenning of een nationale aanvraag (de zogenaamde NLKUG). Er zal gekeken worden of het beleidsmatig kader van de NLKUG aangepast kan worden in het licht van dit uitvoeringsprogramma.	2020	n.t.b.	LNV	partners in werkgroep actuele vraagstukken, Plantum, CTGB, nefyto
81	4.4.3	Er bestaat een “trustee” voor kleine toepassingen. Het doel van deze “trustee” is het ondervangen van mogelijke aansprakelijkheidsrisico’s voor toelatinghouders. LTO Nederland werkt de mogelijkheid uit om de bestaande “trustee” uit te breiden naar andere activiteiten, zoals vrijstellingen.	2021		LTO Nederland	partners in werkgroep actuele vraagstukken; Agrodis, nefyto
82	4.4.4	De ministeries van LNV en IenW zetten zich ervoor in om op Europees niveau duidelijkheid te verkrijgen over de interpretatie van het grensvlak tussen de biociden en de gewasbeschermingsmiddelenverordening.	2020	n.t.b.	LNV - IenW	CTGB, nefyto
Vervolgacties						
		werkgroep actuele vraagstukken - natuurvriendelijke bestrijding van bladluis open teelten	2020	afgerond	LNV	alle relevante partijen
		werkgroep actuele vraagstukken - risicobeperkende maatregelen vogels en zoogdieren	2020	2021	LNV	alle relevante partijen
		Werkgroep actuele vraagstukken – natuurvriendelijke bestrijding van bladluis gesloten teelten	2021	2021	LNV	Alle relevante partijen
		Werkgroep actuele vraagstukken – onderzoek naar mogelijkheden ‘resetknop’ tussen twee teelten	2021	2021	LNV	Alle relevante partijen
		Werkgroep actuele vraagstukken – onderzoek naar toepassen vaccins tegen virussen in de gesloten teelten.	2021	2022	LNV	Alle relevante partijen

6. Pakket van Maatregelen Emissiereductie Gewasbescherming Open Teelten

Hieronder volgt de tabel met acties in de categorie Pakket van Maatregelen Emissiereductie Gewasbescherming Open Teelten:

nr.	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
Pakket van maatregelen emissiereductie gewasbescherming open teelten					
1.1	algemeen - uitwerken van randvoorwaarden voor gecontroleerde distributie	2020	2020	Agrodis	projectteam: NVWA, Ctgb, Cumela, Nefyto, NFO, LTO, CDG en Agrodis
1.7	Stimuleringsbudget emissiebeperking open teelten en veehouderij (nieuwe actie)	2020	2020	UvW	UvW, waterschappen, STOWA
144a	monitoringsystematiek	2020	2021		alle
144b	ontwikkelen indicatoren	2020	2021		
2.10	erf - ontwikkelen juridisch kader	2020	2021	lenW	Fedecom
2.11	erf - opnemen in wetgeving	N.t.b.		lenW	Fedecom
2.12	omgang met restwater dat vrijkomt op keuringsstations	N.t.b.		lenW	Fedecom
2.13	spruitmachines - ontwikkelen uniform gesloten vulsysteem	2020	2024	Nefyto	LTO, Fedecom, cumela, lenW, NVWA
2.14	Emissieloos vullen van spuitmachines met granulaten en poeders	2021	N.t.b.		cumela, fedecom
2.4	inwendig reinigen - ontwikkelen juridisch kader	2020	2021	lenW	Fedecom
2.5	inwendig reinigen - opname in wetgeving	N.t.b.		lenW	Fedecom
2.8	uitwendig reinigen - ontwikkelen juridisch kader	2020	2021	lenW	Fedecom
2.9	erf - instellen beoordelingscommissie	2020	2021	lenW	
3.1	erf - ontwikkelen protocol nagenoeg gesloten erf	2020	2021	sector	Cumela, Nefyto en UvW
3.2	erf - implementatie protocol over sectoren	2021		sector	Cumela, Nefyto en UvW
3.3	erf - uitvoeren onderzoek naar zuiveringstechnieken voor komen tot formele lijst indien voldoen aan minimaal zuiveringsrendement	2019		sector	I&W, UvW, Nefyto, Fedecom, cumela
3.4	erf - voorstel schrijven voor minimaal benodigd zuiveringsrendement	2021		sector	I&W, UvW, Nefyto, Fedecom, cumela
3.5	Erf - ontwikkelen standaard water	2021		Sector	I&W, UvW, Nefyto, Fedecom, cumela
3.6	Erf - ontwikkelen meetmethode	2021		Sector	I&W, UvW, Nefyto, Fedecom, cumela
3.7	Erf - ontwikkelen beoordelingsmethode	2021		Sector	I&W, UvW, Nefyto, Fedecom, cumela
4.1	Perceel - maatlat perceel of andere tool beschikbaar voor alle open teelten	2021		lenW	
4.10	Perceel - uitspoeling - uitrollen meest effectieve maatregelen	2020		Sector	Nefyto, UvW
4.11	Perceel - implementatie maatlat of andere tool over sectoren	2020		Sector	
4.2	Perceel - ontwikkelen perceelemissiescan, onderdeel bodemkwaliteit	2020	2020	Nefyto	LTO, UvW, Cumela, Nefyto
4.3	Perceel - ontwikkelen perceelemissiescan, onderdeel afspoeling	2020	2020	Nefyto	LTO, UvW, Cumela, Nefyto
4.4	Perceel - ontwikkelen perceelemissiescan, onderdeel uitspoeling	2020	2020	Nefyto	LTO, UvW, Cumela, Nefyto
4a	Opstellen van een plan van aanpak voor het realiseren van een digitale gewasbeschermingsmonitor	2021	2021		Alle relevante

nr.	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
5.1	Versnellen gebruik drifreductiemogelijkheden	2021		Georganiseerd bedrijfsleven	
5.10	Drift - ontwikkelen juridisch kader	2021		lenW	
5.11	Drift - opname in wetgeving	2021		lenW	
5.12	Drift - huidige technieken toetsen aan best beschikbare technieken (opschonen lijst)	2021		lenW	
5.13	Drift - stimuleren aanschaf apparatuur met ten minste 95 % driftreductie	2021		lenW	
5.14	Drift, doppen met tophoek 90 graden voor verlaagde spuitboom	2021		lenW	
5.15	Drukregistratievoorziening - perceel niet grenzend aan oppervlaktewater	2021		lenW	
5.16	Drift - onderzoeken mogelijkheid voor een opkoopregeling voor 'oude' spuitmachines bij aankoop driftarme en emissiereducerende technieken	t.z.t.		LNV	
5.17	Drift - afhankelijk van uitkomst opstellen van regeling voor opkoopregeling	t.z.t.		LNV	Werkgroep pakket van maatregelen
5.18	Voorstel robuust systeem	2020		LNV	Werkgroep pakket van maatregelen
5.19	Drift i.r.t. laag-risicostoffen/ middelen	2020		LNV	Werkgroep pakket van maatregelen
5.2	Drift - technieken 75% driftreductie hoge laanbomen	2020		Georganiseerd bedrijfsleven	
5.20	Drift i.r.t. niet doelwit organismen	2020		LNV	Werkgroep pakket van maatregelen
5.21	Teeltvrije zone - grootte van de stappen en maximale teeltvrije zone	2020		LNV	Werkgroep pakket van maatregelen
5.4	Vaststellen BBT	2021	2022	lenW	
5.5	Drift - inventariseren met de TCT opgedane ervaringen	2021		lenW	
Nieuw	ISO standaard emissiereductie gewasbeschermingsmiddelen ontwikkelen	2021	2024	Fedecom i.s.m. NEN	NEN & Fedecom i.s.m. fabrikanten
1	Standaardwater - nieuwe samenstelling	2020		lenW	
2	Inventariseren waterstromen met/zonder gewasbeschermingsmiddelen	2020			

7. Overig

Hieronder volgt de tabel met acties in de categorie Overig:

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
H4.4 Gewasbeschermingsmiddelen						
84	4.4.5	Voor alle landbouwsectoren, waarin gewasbeschermingsmiddelen toegepast worden, wordt er door sociale partners adequate arbocatalogi opgesteld met daarin beheersmaatregelen voor alle risico's van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De beheersmaatregelen betreffen in ieder geval veiligheidsvoorschriften ten aanzien van het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen, de herbetreding van gewas en mengen van gewasbeschermingsmiddelen. Een arbocatalogus is adequaat indien deze door Inspectie SZW geaccepteerd is. De uitvoering van deze actie moet worden belegd bij het ministerie van SZW.	2021	N.t.b.	LNV	SZW, LTO, Nefyto
85	4.4.5	Vanuit handelaren, adviseurs en branches wordt de gegeven voorlichting, over arbeidsbescherming aan werkgevers en kopers van gewasbeschermingsmiddelen, op een adequaat niveau gebracht. Dit betreft o.a. risico's van gewasbeschermingsmiddelen (ook voor kwetsbare groepen), keuze juiste persoonlijke beschermingsmiddelen en het juiste gebruik van persoonlijke beschermingsmiddel (bij toepassen en herbetreden), herbetreding (inclusief herbetedings-termijn). De uitvoering van deze actie moet worden belegd bij het ministerie van SZW.	2021	N.t.b.	LNV	SZW, Agrodiss, nefyto
86	4.4.5	Werkgevers zullen de voorlichting, aan toepassers van gewasbeschermingsmiddelen en werknemers die in het gewas werken, op een adequaat niveau brengen. De voorlichting betreft o.a. risico's van gewasbeschermingsmiddelen (ook voor kwetsbare groepen), keuze juiste persoonlijke beschermingsmiddelen en het juiste gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (bij toepassen en herbetreden), herbetreding (inclusief herbetedingstermijn).	2019	2021	LTO Nederland	Stigas, cumela, nefyto
H4.5 Emissie reducerende maatregelen						
100	4.5.2	Oriëntatie verbetering afvalinzameling resten en gebruikte verpakkingen van gewasbeschermingsmiddelen zodat in Nederland een nog beter en dekkend systeem ontstaat.	2020	2021	Nefyto	LTO, Artemis, Agrodiss, Cumela
H7 Governance						
145	7	Het hoofdstuk "governance" bevat de uitgangspunten voor de sturing structuur die voor de aansturing van het transitieproces en de uitvoering van dit uitvoeringsprogramma zal worden opgezet. Deze structuur zal door de stakeholders gezamenlijk worden opgesteld wanneer alle partijen beginnen met de uitvoering van het uitvoeringsprogramma.	2020	2021	Alle partijen	alle partijen
H7.2 Trajecten						
149	7.2.1	LTO Nederland zal voor de verbinding zorgen tussen nationaal programma landbouwbodems en het uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030	continu		LTO Nederland	alle betrokken partners (gezamenlijke verantwoordelijkheid)
150	7.2.2	LNV zal voor de verbinding zorgen tussen de kringloopvisie en het uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030	continu		LNV	

nr.	Sectie	Actie	Startjaar	Eindjaar	Trekker	Partners
151	7.2.3	LTO Nederland zal voor de verbinding zorgen tussen het deltaplan biodiversiteitsherstel en het uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030.	continu		LTO Nederland	alle betrokken partners (gezamenlijke verantwoordelijkheid)
152	7.2.4	Alle betrokken partijen zullen op eigen initiatief aansluiten bij het bestaande proces (GLB en NSP).	continu		Alle partijen	
153	7.2.5	LNV zal voor de verbinding zorgen tussen de herbezinning van het mestbeleid en het uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030.	continu		LNV	

Betrokken partijen:

College voor de toelating van
gewasbeschermingsmiddelen
en biociden

